

Творчість Григорія Савича Сковороди в контексті європейської літературної традиції і філософської думки

Буцяк Марта

студентка факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Подановська Галина

ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ Г. СКОВОРОДИ: ВІД СЕЛЯНСЬКОЇ ХАТИ ДО АКАДЕМІЧНИХ КІЛ

Нині в суспільстві, що розвивається надто швидкими темпами, важливо зберегти культуру, історію, цінності, які передаються з покоління в покоління, вироблені протягом багатьох століть існування людства та дають змогу залишатися освіченими, духовно багатими людьми.

При цьому варто звернути увагу на відомого українського філософа-мислителя, поета, педагога, перекладача, музиканта Григорія Савича Сковороду. Він належить до найвидатніших виразників української ментальності XVIII ст. У його творах відобразилися світогляд, стиль, спосіб мислення, жива душа українського народу. Минуло вже 300 років від дня його народження, проте у своїх творах він висловив думки, які не перестають хвилювати людей донині.

Григорій Сковорода народився в 1722 році в селі Чорнухи на Полтавщині. Він народився в бідній селянській родині і вже змалку познайомився з тяжким працездатним життям. Але батько був дуже освіченим чоловіком і намагався навчати свого сина. Григорій вивчав українську та польську мови, а також займався математикою, астрономією та географією.

Упродовж 1734–1753 років він здобув ґрунтовні знання з гуманітарних наук у Києво-Могилянській академії, хоч повного академічного курсу не закінчив. У 1742–1744 рр. був співаком придворної хорової капели цариці Єлизавети, отримав добру, як на той час, музичну освіту, звання регента. У 1744 р. повернувшись до Києва, поновив навчання в Києво-Могилянській академії в класі філософії.

Після закінчення академії Григорій Сковорода став викладачем та педагогом. Він працював у Києві, Харкові та Харбіні. Його педагогічні методи були дуже нестандартними та новаторськими для свого часу. Він відмовлявся від жорстких правил та диктування знань, а замість цього навчав учнів мислити самостійно, розвивати креативність та критичне мислення. Він також активно використовував ігри та практичні завдання для того, щоб зробити навчання цікавим та зрозумілим для дітей.

Згодом Сковорода став членом Академії наук та професором у Харківському університеті. Його наукові дослідження були присвячені філософським темам, таким як природа людини, моральність та релігія. Він був одним із найбільших впливових науковців свого часу, який зміг об'єднати західну та східну філософську традицію.

Творча спадщина Г. Сковороди складає два великих томи. Основне місце займають філософські трактати й діалоги, а серед літературного доробку – «Сад божественних пісень» – збірка віршів, написаних в різний час (1753–1785), та «Байки харківські» – збірка з тридцяти прозових байок (1769–1774).

Здавна побутувала на Україні байка, але Г. Сковорода уперше виступив, так би мовити, «професійним» українським письменником-байкарем. У своїх байках Г. Сковорода прагне виховувати у юнацтва, для якого переважно й писав байки, пошану й любов до праці («Бджола та Шершень», «Зозуля та Дрізд»), почуття дружби і взаємодопомоги («Собака і вовк», «Соловей, Жайворонки і Дрізд»), засуджує пиху, зарозумілість («Вбогий жайворонки»).

В своїх притчах «Вдячний Еродій», «Вбогий Жайворонок» та інших творах Г. Сковорода образно й дотепно висміяв дворянсько-аристократичну систему навчання і виховання. Він висунув досить сміливу для свого часу ідею природовідповідного виховання, згідно з якою учителеві належить розпізнати, розвинути й відповідно спрямувати саме ті здібності, що закладені природою в людині. У власній педагогічній практиці Г. Сковорода звертався до народнопоетичної творчості як засобу виховання.

Чверть століття мандруючи по селах, пасіках, степах України, рідше в містах, перебуваючи в гушці народу, Г. Сковорода прикладом власного життя і живим українським словом проповідував свої демократичні, філософські, педагогічні та письменницькі ідеї. Його твори ширилися в списках. Кращі, зокрема поетичні, розносилися кобзарями і лірниками по всій Україні. Окремі з них, іноді в народній обробці розмовною українською мовою, ставали відомі найширшому колу слухачів, про що свідчить пісня «Всякому городу нрав і права».

Отже, спадщина композитора, поета, байкаря і філософа Григорія Савича Сковорода є дорогим надбанням української національної і світової культури. Тому широко відзначаються ювілеї мандрівного філософа, його іменем названо вулиці, школи, заклади освіти та культури, село Іванівка перейменовано на Сковородинівку, там відкрито меморіальний музей, у багатьох містах споруджено оригінальні пам'ятники на його честь, про нього написано чимало книжок і статей (поєми П. Куліша «Грицько Сковорода» і П. Тичини «Сковорода», повість Т. Шевченка «Близнюки», поезії А. Малишка, М. Вінграновського, І. Драча та інших). На кіностудії ім. О. Довженка знято художній фільм «Григорій Сковорода».